

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

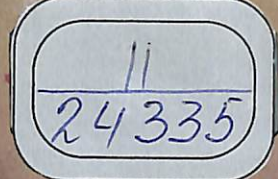
պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով

ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Մ. ԳՐԵԽՈՎ

ԻՆՉՊԵՍ ՀԱՎԱՔԵԼ
ՓԱՅԱՎՃԱՐՆԵՐԸ

Քաղաքում. ԻՌԻՍԵՐԵՆԻՅ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

„ՀԱՅԿՈՐՈՒ“

ՅԵՐԵՎԱՆ

1925 թ.

1/3 JUL 2017

ԳՆԵՅՆԻ ՅԵՎ ՏԱՐԱԾԵՑԵՐ
ՀԱՅԿՈՈՊԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

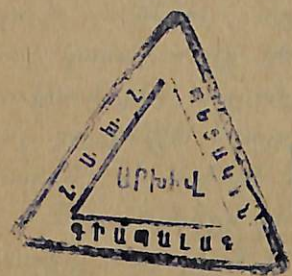
(Լույս էն հետ)

1. Տիազիւր. — Ինչպէս անել, վոր կոտորատիւի գործերը յախանան. — գունավոր շապիկով, 32 յերես, զինն և 20 կ.
2. Կոտորատիւի տաշին քայլերը. գունավոր շապիկով, յերես 40 — զինն և 30 կոպէկ:
3. Պ. Քոչան. — Գլուզացի, ուժեղացրտ կոտորացիան — 20 յերես, նկարագարդ շապիկով — զինն և 5 կոպէկ:
4. Զ. Ս. Մ. — Ինչպէս պետք և յինի կոտորատիւի գործակատարը — 22 յերես, նկարագարդ շապիկով — զինն և 8 կոպ.
5. Ինչպէս պիտի նիմնել կոտորատիւ խանութ — 24 յերես, զինն և 10 կոպէկ:
6. Պոմիսնով. — Ինչպէս պետք և ճաշիւ տա սպառողական ընկերութեան վարչութեանը — 26 յերես, զինն և 15 կոպ.
7. Պ. Յոլան. — Կորչին չարչիները — 16 յերես, պատկերագարդ, զինն և 8 կոպէկ:
8. Շեկն. — Մորնակը — 26 յերես, 30 կոպէկ:
9. Կեմեմցեւ. — Կազմակերպիր ինքդ թեզ — 56 յերես, զինն և 35 կոպէկ:
10. Ոստովեկաւ. — Կոտորացիան ինչու համար և պետք գլուզացուն. — զինն և 25 կոպէկ:
11. Դեմիտով. — Կազմակերպեցեր խանութային հանձնաժողովներ. — զինն և 20 կոպէկ:
12. Ռիկով. — Կոտորացիայի մասին — 36 յերես — զինը 25 կոպէկ:
13. Ս. Վ. Մաքսովսկի. — «Խափանից» պիես 3 գործողութեամբ — 20 յերես, զինն և 15 կոպէկ:
14. Ս. Վով. — Գործիչների գեմ կովկաս միջոցը պիես 3 գործողութեամբ:
15. Գրեկով. — Ինչպէս հաժարել փայտվարները:
16. Դորմակասարի կազմակառուցը:

Մ. ԳՐԵԽՈՎ

ԻՆՉՊԵՍ ՀԱՎԱՔԵԼ
ՓԱՅԱՎՃԱՐՆԵՐԸ

Թարգման. ՌՈՒՍԵՐԵՆԻՅ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

„ՀԱՅԿՈՈՊԻ“

ՅԵՐԵՎԱՆ

1925 թ.

ԻՆՉՊԵՍ ՀԱՎԱՔԵԼ ՓԱՅՈՎՃԱՐՆԵՐԸ

1. ԻՆՉ Ե ՓԱՅՈՎՐԱՄԱԳԼՈՒԽԸ

Վորպեսզի սպառողական ընկերությունը կարողանա կատարել իր պարտականությունը, այսինքն յուր անդամների սպառման անհրաժեշտ ապրանքներ մատակարարի, նա, ամենից առաջ, պետք է յուր անդամներից փայավճարները գանձի. հակառակ դեպքում՝ նա չի կարող ապրանք գնել:

Փայտղրամագլուխը, վոր կազմվում է անդամների վճարումներից (փայերից) ընկերության հիմնական վող-նաշարն է, առանց վորի ընկերությունը աշխատել չի կո-րող:

Կոպերատիվի փայտղրամագլխի մեծ ու փոքր լինե-լուց է կախված նրա առևտրի չափը: Չնչին դրամա-գլուխ ունեցող սպառողական կոոպերատիվը հազիվ հազ կարող է մի կերպ քարշ տալ իր կյանքը. նրա խա-նութում քիչ ապրանք կլինի, շատ անհրաժեշտ ապրանք-ներ բոլորովին կբացակայեն: Առհասարակ նման կոոպե-րատիվը մի խղճալի կազմակերպություն կլինի.

Ապրանքները քիչ քանակությամբ առնելով, կոոպե-րատիվը ստիպված է լինում ավել վճարել նրանց տե-ղափոխելու համար: Մայլը նույն գինն է վերցնում—կու-զես 5 փութ ապրանք բարձի, կուզես՝ 10: Մյուս վերա-

11-24335 gr

դիր վճարներն եւ քիչ ապրանք առնելու դեպքում յուրաքանչյուր ֆունտին կամ փթին շատ ավելի են ընկնում: Կնշանակի՝ ապրանքը յեթե կոտպերատիվին թանգ են ըստակել, ապա նա թանգ եւ պետք ե ծախի: Այսպիսով՝ թե ապրանքն ե լինում քիչ, ե թե յեղածն ել թանգ ե ծախվում:

Բայց գյուղական սպառողական ընկերությունն նպատակը անդամներին սպասման առարկաներ հայթայթելը չի միայն, այլ նաեւ անդամներին մթերքներ առնելը՝ հացահատիկ, միս, բամբակ, խաղող ե այլն:

Գյուղացին յերբեմն կարեքից ստիպված պատրաստ ե լինում իր քրանքի պտուղը չնչին գնով վաճառելու: Պատահում ե, վոր գնող չի լինում բացի գյուղական կուլակներից:

Նրանք ել, ի հարկ ե, իրար մեջ համաձայնություն են գտնու ե ամենաչնչին գինն են վճարում: Հարեան գյուղի շուկայում կամ քաղաքում ել նույն գրությունն ե լինում: Գնողները այն տեսակ գին են նշանակում, վոր կուլեւ ծախիր, կուլեւ ձրի տուր, հաշիվը մեկ ե:

Ահա հենց այդպիսի դեպքում կոտպերատիվը պետք ե ե ոգնություն գա յուր անդամներին. գյուղացիներին մթերքները պետք ե գնի նշանակված միջին գնով: Կոտպերատիվը գյուղացուն պիտի ազատի այն գրությունից, յերբ նա ստիպված ե լինում իր ապրանքը կուլակի տված գնով ծախելու:

Բայց վորպեսզի կոտպերատիվը կարողանա գնել գյուղացիներին մթերքները, թեկուզ հենց քիչ քանակով, անհրաժեշտ ե, վոր կոտպերատիվն ունենա սեփական միջոցներ, այսինքն վաճառքամատուցի:

Ընդհատ ե, յերբեմն գյուղացիներին մթերքները գնելու նպատակով միությունից, (Հայաստանում Հայկոտպից), ավանս կարելի յե ստանալ, բայց նախ՝ այդ միշտ հնարա-

վոր չի լինում, յերկրորդ՝ մինչեւ ավանս ստանալու համար գեւ ու գեն ընկնելը, ժամանակը կարող ե անցնել: Իսկ գլխավորն այն ե, վոր սկզբից պետք ե ապացուցել միությանը, թե կոտպերատիվը ընդունակություն ե շրնորք ունի գյուղատնտեսական մթերքներ գնելու: Անհրաժեշտ ե սկզբում սեփական միջոցներով գնել, թեկուզ քիչ ապրանք, ե հետո միայն հույս գնել միությունից միջոցներ ստանալու վրա:

Ինչ վոր ասում ենք միությունից գյուղատնտեսական մթերքներ գնելու համար ավանս ստանալու մասին, այդ նույնը կարելի յե տեսլ նաեւ սոհաւարակ վարկ ստանալու մասին: Առանց վարկի անհնար ե առևտրական կամ տնտեսական վորեւ գործ կատարել:

Ամեն գործի մեջ, պատահում ե, վոր յեղած միջոցները չեն բավականանում, թեկուզ այդ գործը մեծ ել չլինի: Որինակ՝ առևտրի մեջ, յերբ ապրանքի մեծ պահանջ ե լինում ե անհրաժեշտ ե լինում մեծ քանակությամբ ապրանք գնելու, արդյունաբերությունն մեջ՝ յերբ պետք ե լինում մեծ քանակությամբ հում նյութեր գնել ե այլն:

Նման դեպքերում՝ ոգտվելով վարկից, վարկ ստացող ձեռնարկությունները վարկ կարող են տալ ուրիշ ձեռնարկությունների — յեթե ժամանակավորապես ավելորդ միջոցներ ունեն, վորոնք չեն գործադրվում:

Այդտեղից առաջանում ե գանազան տնտեսությունների մեջ կատարվող վարկային շրջանառությունը:

Բայց վարկ ստանալու համար, պետք ե վարկը վերադարձնելու ընդունակ լինել: Վարկ ցանկացող կոտպերատիվը պետք ե ապացուցի, թե ինքը ընդունակ ե ժամանակին վերադարձնելու վերցրած փողերը, թե ինքն ունի իր սեփական կապիտալը, վորով վարկը կարող ե ապահովել:

Կը նշանակի՝ յեթե կոտպերատիվն ուզում ե ոգտվել

վարկով, նա պետք է ունենա իր սեփական փայա-
զրամագրությունը:

Առհասարակ սպառողական կոոպերատիվը չի կարող
վոչ իր գոյությունը տանելի կերպով պահպանել, վոչ ել
մանավանդ լաճել ու զարգանալ, յեթե բավարար չափով
փայազրամագրուի չունենա:

Ներկայումս շատ ու շատ սպառողական ընկերու-
թյուններ վատ վիճակի մեջ են և վոչ միայն չեն մեծա-
ցնում իրենց առևտուրը, այլ հազիվ հազ կարողանում
են պահպանել այն գրությունը, վորին հասել են: Իսկ
յերբ մի գործ առաջ չի գնում, նա հետագիւմում է:

Այդպիսի կոոպերատիվները պարտք են ձեռք ձգում
վորանդից վոր հաջողվում է՝ և առանց յերկար մտա-
ծելու, թե վորանդից են վերադարձնելու այդ պարտքերը:
Նրանք մտածում են, թե «մի կերպ կտանք . . . ժամա-
նակը ցույց կտա» և այլն:

Շատ հաճախ ժամանակը ցույց է տալիս, վոր վճա-
րելու փող չի լինում, մուրհակները մեկ, յերկու, յերեք
անգամ բողոքի լեն գնում և վարկ տվող հիմնարկները
դադարում են կոոպերատիվին վարկ տալուց: Կոոպերա-
տիվը գրկվում է վարկ ստանալու ընդունակությունից և
սեփական միջոցներ չունենալով ու առանց վարկի մնալով
թուլանում է:

Դրանից փաստվում են վոչ միայն իրենք կոոպերա-
տիվները, այլ նաև նրանք, ովքեր նրանց պարտք են տվել.
պարտքը հետ չստանալով, վարկ տվողներն ել իրենց
պարտքերը ժամանակին չեն կարողանում վճարել, նը-
րանց վարկավորման ընդունակությունը նույնպես պա-
կասում է:

Այդպիսով աղքատ, սեփական միջոցներից զուրկ կո-
ոպերատիվները այս ու այն կողմն են ընկնում, Հայկո-
ոպի և պետական հիմնարկների շեմքերը մաշում են՝

վարկ ստանալու համար, բայց կամ ամենեվին չեն ստա-
նում, կամ մի չնչին մասն են ստանում:

Յեվ դա հասկանալի չէ: Սպառողական ընկերու-
թյուններին ամենից մտաք նրանց միությունն է. բայց
չե վոր միությունն ել հիմնական միջոցները ստանում է
սպառողական ընկերություններից՝ նրանցից փայավճար-
ներ գանձելով:

Սպառողական ընկերությունը վորքան մեծ դրամա-
գլուխ ունենա, այնքան նա մեծ փայ կմտցնի: Իր հերթին,
կոոպերատիվ միությունը վորքան մեծ կապիտալ ունե-
նա, այնքան ավել մեծ վարկով կողավի ինքը և այնքան
ավելի շատ վարկ բաց կթողնի նա իր անդամներին, սպա-
ռողական ընկերություններին:

Թույլ, դրամագլուխ չունեցող սպառողական ընկերու-
թյունները չեն կարող ստեղծել աեղական ուժեղ միու-
թյուն, վոր կարողանար իր անդամներին հարկավոր
չափով վարկավորել: Իրենց հերթին սպառողական ընկե-
րություններին աեղական միություններն ել, ուժեղ հե-
նարան չունենալով, չեն կարող կենտրոնական միության
(Ցենտրաադուգ) լայն գործունեության հպատակ և այդ
պատճառով ել Ցենտրաադուգից հարկավոր չափով վարկ
ստանալու հույս ունենալ չեն կարող:

ԿՈՈՊԵՐԱՏՈՐ, ՅԻՇԻՐ, ՓԱՅԱԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽԸ ԿՈՈ-
ՊԵՐԱՏԻՎ, ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՔՆ Ե

2. ԻՆՉ Ե ՊԵՏԳ ՓԱՅԱՎՃԱՐՆԵՐԸ ՀԱՎԱԲԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ.

Այսպիսով ուրեմն, ամենից առաջ՝ պետք է հավա-
քել անդամների փայավճարները. Գործի համար միջոցներ
պետք է փնտոել վոչ թե զուրքը, այլ հենց կոոպերատիվի
ներսում:

Իսկ ի՞նչ է պետք դրա համար: Ամենից առաջ՝ հա-
վատ դնալի կոպերացիան:

Յերբեմն ընկերութեան ղեկավարները հենց սկզբից կասկած են հայտնում գործի հաջողութեան մասին: Ներանք ասում են.

«Հեշտ ե ասել, թե փայավճարները պետք ե հավաքել, բայց ումից վերցնես: Գյուղացիները մեծ մասը աղքատ ե ե չի կարող առանց իր տնտեսութեանը վնասելու կտրել նրանից 5 կամ 3 ուլերի: Քիչ թե շատ ունեւոր գյուղացիները այնքան ել չեն սիրում կոտորատիւից առուտուր անելը—գնումները կատարում են մեծ բանակութեամբ մոտիկ շուկայից: Մնացած գյուղացիներն ել գեպի կոտորատիւն անտարբեր են: Յեթե ապրանքը շատ եժան ե լինում, իսկույն առնում են, յեթե գները նույն իսկ հավասար են լինում մասնավոր շուկայի գների հետ, այդ գեպքում ել ավելի շատ շուկայից են առնում, քան կոտորատիւից: Իսկ կոտորատիւի համար, թեկուզ մի չնչին գոհարերութիւն անելու շատ քչերը կհամաձայնին»: Այդպէս են ասում վախկոտ ե գեպի գործը հավատ չունեցող կոտորատորները:

Այդ բոլոր առարկութիւններէց կարեւորը միայն վերջինն ե, այնքան այն, վոր գյուղացիութեան մեծամասնութիւնը, գյուղացիական մաստան գեպի կոտորատիւը շատ անտարբեր ե: Հենց այդ չարիքի առաջը պետք ե առնել:

Հարուստներին մի կողմ պետք ե թողնել—նրանք կոտորատիւի բարեկամներ չեն կարող լինել: Կոտորատիւի միջոցով միշտ ել ապրել ե ու ապրում ե չքավորների ու միջակների շնորհիւ:

Ինչ վերաբերում ե ընդհանուր չքավորութեան, դա սխալ ե: Գյուղացիական մաստանների մեծ մասը միջակ ե ե փայավճարները մոցնելու միջոցներ ունի:

Ամբողջ հարցը նրանումն ե, թե ինչպէս հաղթահարել գյուղացիների անտարբերութիւնը գեպի կոտորատիւը. ինչպէս անել, վոր շարքային, միջակ գյուղացին իր փա-

յավճար մոցնելը չընաշվի մի գոհողութիւն, այլ մի հարկավոր ու ոգտակար գործ: Սրանումն ե ամբողջ խնդիրը. իսկ փող փայավճար մոցնելու համար, միշտ ել կը դանի նա:

Ամենից առաջ մեր ուշադրութիւնը դարձնենք սպառողական ընկերութեան վերին խաւի՝ վարչութեան վրա: Գյուղացին սպառողական ընկերութեան մեջ ամենից շատ վարչութիւնն ե տեսնում, ընկերութեան ղեկավարին: Իսկ վարչութեան լակուկատ լինելուց կախած ե նաեւ գյուղացու վերաբերմունքը գեպի կոտորատիւը:

Յեթե վարչութեան մեջ կան այնպիսի մարդիկ, վորոնց գյուղացիները հավատում ե հարգում են, այն գեպքում գյուղացիները առանց վախենալու իրենց փայավճարները մոցնում են, վորոհետեւ մտածում են, վոր նրանց մոտ փողը չի կորչի:

Յեւթե ղեկավարակը՝ յեթե վարչութեան մեջ կան այնպիսիները, վորոնք անտարբեր են գեպի հասարակական գործը, ե մանավանդ յեթե նրանք յերբ ե ե աչքի են ընկել վորպէս հասարակական փողեր վաճառողներ, այն գեպքում, ով կընաւատա իր փողերը այդպիսի վարչութեան, ով կը մոցնի իր փայլը:

Վարչութիւնը փայավճարները հավաքելուց առաջ, միջոցներ պիտի ձեռք առնի իր միջից հեռացնելու այն մարդկանց, վոր հասարակական գործի համար անպետք են ե նրանց տեղը պետք ե ընտրի այնպիսի մարդկանց, վորոնք արժանի են ե բնակչութեան վստահութիւնը վայելում են:

Յերբեք չի կարելի զրաւել բնակչութեան սիրտն ու զրպանը գեպի մի այնպիսի կոտորատիւ, վորի խանութը որբերով փակ ե մնում, իսկ գործակատարը տանը չի լինում, պտտում ե իր անձնական գործերով:

Չկարծեք, թե գյուղացիները հավատ կընծայեն մի գործի, յերբ տեսնեն, թե նրա վարչութիւնը կոտորատի-

վի սուղ միջոցները ծախսում ե զանազան ոժանելիներ (գուլի, յուղեր) գնելու համար, իսկ զյուղացուն աճեքան անհրաժեշտ ապարքներ՝ ինչպիսին են աղը, նավթը, մեխը, թուղը և այլն, խանութում չկան:

Յերբեք չի ավելանա փայտ գրամազուխը, յիթե ապրանքները կոպերատիվ խանութում ավելի թանկ են ծախվում, քան մասնավոր շուկայում:

Բնակչությանը շահազրկել, նրա վատահոլությունը ձեռք բերել և փայտավճարները գանձել ամենից շուտ կարելի է այն դեպքում, յերբ կոոպերատիվ գործերը կանոնավոր են գնում: Պետք է ցույց տալ, վոր նույնիսկ համեմատաբար քիչ միջոցներ ունենալու դեպքում ել, կոպերատիվը բավարար ե աշխատում:

Այդ դեպքում և միայն այդ դեպքում, հիմք կլինի ստելու, վոր միջոցների ավելանալու ժամանակ գործը ավելի կլավանա, վոր նոր փայտավճարների հավաքելը զյուղացիներին ոգուտ ե բերելու:

Իսկ յիթե գործը վատ գրության մեջ ե՝ ամեն մեկն ել կարող ե ստել—յիթե յեղած գործը կարգին չեն կառավարում, մեկ ե, ինչքան փող ուզում ես մացրու, բան չի գուրս գա:

ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎ ԱՐԵՆՔ ՅԵԹԵ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆԸ ԼԱՎ Ե ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎԸ, ՆԱ ՓԱՅՄԱՎՃԱՐՆԵՐՆ ԵԼ ԿԱՐՈՂ Ե ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ՀԱՎԱՔԵԼ:

3 ԻՆՉՊԵՍ ՀԱՎԱՔԵԼ ՓԱՅՄԱՎՃԱՆԵՐԸ

Փայտագրամազուխը մեծացնելու յերկու միջոց կա: Ասենք թե կոոպերատիվ անդ ամեների թիվը մեծ ե (կարող ե պատահել, վոր կոոպերացված լինի ամբողջ շրջանի ազգաբնակչությունը), բայց փայերը փոքր—են, այդ դեպքում աետք ե մեծացնել փայը, հասցնելով մինչե 5 կամ 10 ուրլու: 10 ուրլուց բարձր տալով մ չի կարելի փայ

նշանակել: Այդ չափը նշանակված ե խորհրդային իշխանության դեկրետով, վորպեսզի, չքավոր բնակչությունը կարողանա կոոպերատիվին անդամ լինել: Բայց չի արգելվում, վոր մեկը մի քանի փայ ունենա:

Այն կոպերատիվում, վորի անդամները քիչ են, պետք ե ամենից առաջ միջոցներ ձեռք առնել նոր անդամներ գրավելու համար: Շատ սպառողական բնկերություններ անում են թե մեկը և թե մյուսը—թե փայն են բարձրացնում, թե նոր անդամներ են քաշում դեպի կոոպերատիվը:

Նախ քան ժողով հրավիրելը և փայտագրամազուխի ավելացման մասին հարցը դնելն, անհրաժեշտ ե բնակչությունը նախապարտադիր լայն աշխատանք տանել: Կոոպերատիվի վարչություն և վերատուգիչ հանձնաժողովի անդամները պետք ե շրջանը մի քանի մասերի բաժանեն (մեկ կամ մի քանի զյուղ) և ամեն մեկը իր մասում պետք ե ոգավի համայնքի ժողովներից և խոսի կոոպերացիայի աված ոգուտներին մասին, պետք ե հասկացնի ազգաբնակչությանը, վոր կոպերացիան անհրաժեշտ ե ուժեղացնել՝ ժամանակին փայտավճարները մացնելով:

Թե ինչպես պետք ե խոսել, վոր ժողովը համոզվի ու աջակցի կոպերատիվին, կախված ե անդական պայմաններից ու ճառախոս բնկերոջ ընդունակություններից: Բայց ղեկավարվելու համար կարելի ե առաջարկել այս որինակելի ճառի ծրագիրը:

Ինչպիսի ճառ կամ զեկուցում ե պեճ անգամներին դեպի կոպերացիան գրավելու համար:

ԾՐԱԳԻՐ.

1. Ամեն մի գործ հեշտ ե առաջ գնում, յիթե այդ գործը կատարում են վոչ թե առանձին մարդիկ, այլ խմբովին: Ապրանքը մեծաքանակ առնելիս, ավելի եժան ե նստում, քան մաս-մաս առնելիս:

Սպառողական բնկերությունը հիմնվում ե հենց նրա համար, վոր իր անդամներին ոգուտ բերի, վորպեսզի

անդամների մոտցում փողերով կարելի լինի մի անգամից շատ ապրանք գնել և բաժանել ընկերություն անդամներին: Առանց փայլաձարների սպառողական ընկերությունն աշխատել չի կարող:

2. Սպառողական ընկերությունն աժամ մի ոգուտն էլ աշն է, վոր նրա առևարից, ստացած ամբողջ ոգուտը մնում է ընկերությունը. նրանից ստեղծվում է հասարակական կապիտալ: վոր կարող է ծախսվել հասարակական կարիքների համար:

3. Մասնավոր առևարի մեջ ընդհակառակն է. ամբողջ ոգուտը մնում է առևարականի գրպանում և զրանից հասարակությունը ոգուտ չի ստանում — ավելի շուտ մնաս և ստանում: վորքան ուժեղ է մասնավոր կապիտալիստը, այնքան նրա ազդեցությունը աշխատավոր ժողովուրդի վրա մեծ է:

վերջի վերջո ամբողջ ազգաբնակչությունը կարող է նրա թաթերի մեջ ընկնել և քիչ չեն յեղել նման գեպքեր:

Իսկ հասարակական կապիտալը, բնդհակառակը՝ վոչ վորի չի կարող սարկացնել, վորովհետև նա հասարակությունն ձեռքին է հասարակությունն էլ վարվում է նրա հետ այնպես, ինչպես ուզում է:

4. Մասնավոր առևարականը, միայն այն ժամանակ է ստիպված լինում գինը քիչ իջեցնել, յերբ նրա կողքին կանգնած է կոոպերատիվը. իսկ հենց վոր կոոպերատիվ մրցում չկա, էլ առևարականին չես կարող զսպել. նա վերցնում է վորքան ուզում է՝ առանց խնայելու: Որինակ՝ յերբ կոոպերատիվում ժամանակավորապես մի տեսակ ապրանքից չի լինում, այն ժամանակ մասնավոր առևարականն այդ ապրանքների գները 2-3 անգամ թանկացնում է: Մասնավոր առևարականի նպատակը մեկ է — վորքան կարելի է շատ շահ ստանալ. կոոպերատիվի նպատակը ուրիշ է — ոգուտ բերել ազգաբնակչությանը, շահի հետևից չընկնել,

ստացած փոքր ոգուտը հասարակական կապիտալի վեր ածել:

5. Բաղաբներում, մեծ և լավ կազմակերպված սպառողական ընկերությունները հիմա արդեն բոլոր ապրանքները ավելի էժան են ծախում, քան մասնավոր առևարականը:

6. Այն, ինչ արված է քաղաքում, կարելի չէ անել նայի գյուղում. դրա համար պետք է զարգացնել, լայնացնել գյուղատնտեսական սպառողական ընկերությունները: Ինչքան շատ ապրանք տանվի ու ծախվի, այնքան էժան կնստի ապրանքը — ճանապարհի և ուրիշ առևարական վերադիր ծախսերը քիչ կլինեն: Կնշանակի ինչքան առևտուրը մեծ լինի, այնքան հնարավոր կլինի նաև ապրանքներն էժան ծախել: Իսկ առևտուրը մեծացնելու համար պետք է մեծացնել նաև նրա գրամագլուխը:

7. Առանց վարի չի կարելի վորև է քիչ թե շատ մեծ գործ սկսել. իսկ վարկ ստանալու համար, պետք է սեփական կապիտալ ունենալ: Պարտք այն ժամանակ են տալիս, յերբ գիտեն, վոր կարող են հետ ստանալ: Ինչքան սեփական գրամագլուխը մեծ լինի, այնքան շատ ու հեշտ կտան վարկը:

8. Առանց սեփական գրամագլխի ու վարկի չի կարելի զարգացնել գյուղատնտեսական մթերքներ գնելու գործը, չի կարելի պաշտպանել գյուղատնտեսությունը մասնավոր գնողներից, վորոնք իջեցնում են գյուղատնտեսական մթերքների գները:

9. Կնշանակի՝ վորպեսզի կոոպերատիվի աշխատանքը գյուղացիներին մեծ ոգուտ բերի, պետք է աջակցել կոոպերատիվին, մոցնել փախերը: Փայը չի կորչում, նա էլի տիրոջ սեփականությունն է և միևնույն է, թե այդ գրամբանկ է գրված: Յեթև տաում են, վոր կոոպերատիվ մոցրած փողը կորչում է՝ դա սխալ է: Փողը կորչում էր յերբ նրա արժեքը (կուրսը) ընկնում էր. իսկ կայուն

փողի ժամանակ, վոչ մի դեպք չի յեղել, վոր սպա-
ռողական ընկերութիւնը այնքան վնասովի, վոր չկարո-
ղանա փայտավճարները հետ տալ տերերին: Իսկ սպառո-
ղական ընկերութիւնների թիվը տասնյակ հազարների է
հասնում: Փայտավճարների համար պատասխանատու է
վարչութիւնը, վոր կազմած է անդամների ընտրած և
վստահութեան արժանի մարդկանցից, վորոնց մասին
չի կարելի ասել, թե նրանք գործը լավ չեն հաշկանում,
կամ անազնիվ են ու կարող են դողանալ: Այդ վարչու-
թեան վրա հակում են թե վերստուգիչ հանձնաժողովը և
թե սպառողական ընկերութիւնների միութիւնը, Հայ-
կոոպը:

10. Անգամ-փայտաւերերը կոոպերատիվից ապրանք
գնելու արտոնութիւն են վայելում: Փայտավճարների
վրա տոկոսներ են գալիս, ինչպէս բանկում: Անդամների
ընդհանուր ժողովի վորոշմամբ՝ կոոպերատիվից գնած
ապրանքի քանակի համեմատ, կարող են գնորդին շահ տալ:
Փայտավճարները կարելի չէ մտցնել մաս-մաս (ցույց տալ
ժամանակամիջոցը):

11. Միմիայն մեզ մոտ չի, վոր կոոպերացիան դար-
դացած է. մեզնից առաջ՝ կոոպերացիան յեղել է արտա-
տահմանում: Այնտեղ նույնպէս նա հիմնովելիս է յեղել
բնակչութեան միջոցներից և վոչ միայն փայտավճարները
չեն կորել, այլ ընդհանրապէս՝ բնակչութեան նյութական
միջոցները կոոպերատիվի շնորհիվ աճել են, բնակչութեան
անտեսական գրութիւնը լավացել է: Գանիալում հաւ-
կապէս դարդացած և գյուղացիական, իսկ Անգլիայում՝
բանվորական կոոպերացիան:

12. Մեր կյանքի լավանալը յերկնքից չալիսի գաւ
Միայն մենք մեր միջոցներով կարող չենք ոգնել մեզ:

Սրա համար շատ բան պետք չի. հարկավոր է մի
փոքր գումար, վոր ֆուտ և չի կորչում: Փայտավճարները

համաձայն կանոնադրութեան, վորոշ դեպքերում նաև
վարչութեան վորոշմամբ վերագարձվում են տերերին, յե-
թե փայտաւերը ցանկանում է հետ առնել:

Ինչպէս ասացինք՝ այս ճոռի ծրագիրն որինակելի է,
բայց նայած տեղին, պետք է լսողներին համոզել նրանց
հայտնի որինակներով, համապատասխան փաստեր բերելով
տեղական կյանքից: Որինակները պետք է վերցնել մասնա-
վոր առևտրականի և բաժանան մեծ գրամագլուխ ու-
նեցող ու լավ աշխատող կոոպերատիվի կյանքից:

Ժողովներից ու մաստայական պրոպագանդայից
բացի պետք է անհատական պրոպագանդա ևս մղել, մաս-
նավոր մարդկանց մեջ — մասնավոր խոսակցութեան ժամա-
նակ:

Վարչութեան, վերստուգիչ հանձնաժողովի և կո-
ոպերատիվի յուրաքանչյուր անդամը ունի միշտ ազգա-
կաններ, կամ լավ ծանօթ մարդիկ, վորոնք անգամ
չեն կոոպերատիվին: Նրանք կամ անտարբեր են դեպի
կոոպերացիան և տոնասարակ դեպի հառարակական գոր-
ծերը, կամ թշնամարար են վերաբերվում: Այդ պատա-
հում է նույնիսկ լավ, հարգանքի արժանի մարդկանց հետ,
վորոնք չեն իմանում կոոպերացիայի նշանակութիւնը:
Ահա հենց այդ մարդկանց պետք է համոզել, վոր անգա-
մագրվեն կոոպերատիվին ու մտցնեն փայտավճարները: Շատ
անգամ մասնավոր գրույցի միջոցով հաջողվում է շատ
գնահատելի մարդկանց գրովել դեպի կոոպերացիան
և հետագայում այդ մարդիկ մեծ ոգուտ են բերում, թե
իրենք են իրենց փայտավճարները մտցնում և թե նոր փա-
յտաւեր են գրավում:

Պետք է ամենից առաջ դեպի սպասողական ընկերու-
թիւնները քաշել գյուղական բոլոր աշխատակիցներին ու
ընտրովի մարդկանց: Գործկոմի ծառայողներին, գյուղ-
խորհուրդների նախագահներին, ուսուցիչներին, բուժակ-
ներին և այլն:

Նրանք պետք է լինեն գյուղի ամենագլխավորից առաջադիր մարդիկը, և այդ պատճառով էլ պիտի մասնակցեն կոոպերացիային:

Անհամեմատ մեծ նշանակություն ունի փայտվճարները հավաքելու համար գեպի կոոպերացիան զբաղվելու վաղ թե առանձին մարդկանց, այլ աշխատավորությունը մոտ կանգնած կազմակերպություններին:

Որինակ՝ կոոպերացիան իր նպատակով շատ մոտ է կանգնած փոխադնություն ընկերություններին, չէ՞ վոր կոոպերացիան ինքը տնտեսական փոխադարձ ոգնություն տեսակներից մեկն է:

Վճարները հավաքելու գործում գյուղացիական փոխ-
ոգնություն կոմիտեյին անհրաժեշտ է առաջ քաշել: Նա կարող է վաղ միայն բարոյապես նպաստել կոոպերատիվին՝ բացատրելով գյուղացիներին կոոպերացիայի ոգնությունը, այլ և նյութական ոգնություն կարող է ցույց տալ — ոգնել փայտվճարները հավաքելուն, շատ գեպքում էլ, իր միջոցներից կարող է մտցնել չքավոր անդամներին համար:

Մեր Խորհրդային Միության կենդանի մի նախադաս ընկ. Մ. Ի. Կալինինը իր ճառերում ուղղակի պահանջում էր փոխօգնություններից, վոր նրանք այդպիսի ոգնություն ցույց տան կոոպերացիային:

ԿՈՈՊԵՐԱՏՈՐ, ՀԻՇԻՐ ՅԵԹԵ ԶԲԱՎՈՐԸ ՓՈՂ ԶՈՒՆԻ ԻՐ ՓԱՅԸ ՄՏՅՆԵԼՈՒ, ՆՐԱ ՀԵՏ ՄԻԱՍԻՆ ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ԽՆԴՐԻՐ ԳՅՈՒՂՓՈԽՈՒԿԻՄԻՅ:

Անհրաժեշտ է փայտվճարները հավաքելիս զիմել նաև գյուղի կոմկուսակցության ու կենինյան կոմյերիտմիության բջիջներին:

Նախ և առաջ նրանք իրենք կմտցնեն իրենց փայտվճարը, իրեն գլխավորից և հասարակական կազմակերպություններ, յերկրորդ՝ նրանք իրենց գյուղի վրա ունեցած ազ-

դեցությունը մեծ ոգնություն կարող են ցույց տալ կոոպերացիային:

Բանվորական ու քաղաքային կոոպերատիվներում, փայտվճարները հավաքելու գործում հսկայական դեր կարող են խաղալ բանվորների ու ծառայողների արհեստակցական միությունները: Կոոպերատիվի վարչությունը ամենից առաջ նրանց պետք է զիմի՝ ոգնություն խրնդրելու համար:

Արհեստակցական կազմակերպությունները իրենց ժողովներում կարող են վորոշել, վոր ամբողջ կազմակերպությունը պետք է պարտադիր կերպով անդամագրվի կոոպերատիվին ու մտցնի փայտվճարը. այդպիսով միանգամից շատ մեծ գումար կհավաքվի:

Նույն գործին մեծ աջակցություն կարող են ցույց տալ նաև գործարանների և ուրիշ տնտեսական կազմակերպությունների վարչությունները: Ձեռնարկության բանվորների ու ծառայողների համաձայնությամբ վարչությունը կարող է հանել յուրաքանչյուր անդամագրված աշխատակցի ուժերից մի փոքր գումար՝ փայտվճարը մրացնելու համար՝ և մտցնել կոոպերատիվ: Ուրիշ կերպ առած, վարչությունը ինքն իր վրա է վերցնում փայտվճարներ հավաքելը:

Նույնիսկ ավելին: Ձեռնարկության վարչությունը նախորդ կարող է մտցնել իր բանվորների և ծառայողների փայտվճարները, վորպեսզի հետո հետզհետե դուրս գա նրանց ուժերից: Շատ հիմնարկներ հենց այդպես էլ անում են. միանգամից մի շատ խոշոր գումար են մտցնում կոոպերատիվ՝ բանվորների ու ծառայողների համար:

Նախկին ժամանակները կոոպերատորները վախենում էին տերերի այդպիսի ոգնությունից՝ վորովհետև մտածում էին, թե չլինի՝ տերերը այդ ոգնությամբ իրենց «ախրական» ձեռքերի մեջ տանեն կոոպերատիվը՝

մայնելով նրա մեջ անգլիական անդամներին: Հիմա գրանից վախենալու կարիք չկա, մեր տրեստները խորհրդային են և վոչ տերերն են նախկինը, վոչ ել բանվորները: Յեւ վոր գլխավորն ե՛ խորհրդային իշխանությունը ցարական կառավարություն չի:

Շատ որինակներ կան, վորոնք ցույց են տալիս, թե հաճախ կուսակցական, արհեստակցական և այլ հասարակական կազմակերպություններն աշակցություն են ցույց տվել փայտավճարները հավաքելիս, դա շատ կարեւոր եւ կոռուպերատիվ վարչությունները պետք ե հիշեն, վոր կուսակցական, արհեստակցական ու հասարակական կազմակերպությունների հետ կապ չունենալով ու անշատ աշխատելով կոռուպերատիվ կանոնավոր աշխատել չի կարող: Մասնավորապես փայտավճարները հավաքելիս՝ կոռուպերատիվները հաջողություն կունենան, յեթե ոգնության կանչեն այդ կազմակերպությունները:

Հիշած բոլոր աշխատանքները կատարելուց հետո, վարչությունը նշանակում ե ընդհանուր ժողով, վորտեղ և հարց ե դնում ընկերության անդամների փայտավճարներն ավելացնելու մասին: Այստեղ ել վորոշվում ե փայերը մաս-մաս վճարելու և փայատերերի արտոնությունների հարցերը:

Փայտավճարները հավաքելու և նոր անդամներին ցուցակագրելու համար ժողովի ժամանակ պետք ե ընդմիջում հայտարարել:

Առանձին գյուղերում փայտավճարները հավաքելու համար վարչության յուրաքանչյուր անդամ կամ լիազոր ձեռքին պետք ե անգործադրերի գիրք ունենա, վորպեսզի, փայտավճարը կամ նրա մասը ստանալիս՝ ստացական տա, թե ումից ե դրամ ստացել:

Այն անդամներին, վորոնց համար դժվար ե միանգամից ամբողջ փայը—5 բուրլին— մտցնել, մաս-մաս վճա-

րելու հնարավորություն պետք ե տալ: Նախ՝ 2 բուրլի, հետո ամսական 1 բուրլի այն հաշվով, վոր յերեք ամսից հետո, ամբողջ փայը մտցված լինի:

Կարելի յե ընդունել մաս-մաս վճարելու մի ուրիշ ձև, բայց անպայման պետք ե ժամանակմիջոց նշանակել, վորի ընթացքում փայը պետք ե մտցրված լինի լրիվ կերպով:

Յերբեմն հարմար ե լինում փայտավճարը հավաքել վոչ թե փողով, այլ մթերքով: Առանձնապես դա կարելի յե գործադրել գյուղական սպառողական ընկերություններում, վորտեղ գյուղացին գուցե ցանկանում ել ե մտցնել բայց դրամ չի ունենում—իսկ մթերքներ ունենում ե և հեշտությամբ դրամի փոխարեն կարող ե մտցնել մթերք, հացահատիկ, խոտ և այլն: Կոռուպերատիվի համար բոլորովին միևնույն ե՝ թե ինչով կհավաքի փայտավճար, փողով թե մթերքով,—վորովհետև նա հեշտությամբ մթերքը փողի կարող ե վերածել:

Գյուղական կոռուպերացիայի կյանքում շատ հաճախ ե գործադրվում փայտավճարը մթերքով հավաքելու յեղանակը: Պարզ ե, վոր յերբեք չպետք ե միայն մի ձևը գործադրել—կամ փողով, կամ մթերքով հավաքել: Թող գյուղացիներն իրենց փայը մտցնեն այնպես, ինչպես հարմար ե, ով ուզում ե փողով, ով ուզում ե մթերքով:

IV. ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ՆՅՈՒԹԱԿԱՆ ԸԱՀԱՅՐԳՈՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

Վորքան ազդարնակությունը շահագրգռված լինի, վորքան նրան ձեռնառու յերևա կոռուպերատիվին մասնակցելը, այնքան հեշտ կլինի փայտավճարներ հավաքելը:

Յեթե կոռուպերատիվը կարողանա այնպես կազմա-

կերպել գործը, վոր ամեն մարդու համար պարզ լինի կոռուպցիայի անդամ լինելու ոգոււտը, այն ժամանակ փայլածարներ հավաքելը շատ հեշտ կլինի. անդամներն իրենք կրեն են անգամավճարները:

Վորքան շատ ժողովուրդը իր աչքով այդ ոգուտը տեսնի, այնքան ավելի հեշտ կլինի փայլածար հավաքելը: Կոռուպցիայի անդամների արտոնութիւնը ու շահը կը գրավեն նոր անդամներ և կմեծացնեն փայլերի թիւը:

Նույնիսկ ամենաչնչին ոգուտն ու արտոնութիւնը շատ զգալի չափով ոգնում են նոր փայտները գրավելուն:

Կոռուպցիայի աված աչքի ընկնող նյութական ոգուտն այն է, վոր նա լավ ապրանք է ծախում և ավելի եժան, քան մասնավոր խանութպանը: Հասարակական կապիտալ ստեղծելու ոգուտը ամեն մեկը չի հասկանա, թեպէտ և նա շատ մեծ նշանակութիւն ունի: Մեծամասնութիւն համար հասկանալի չէ միայն այն, ինչ վոր անմիջապէս մոտ է նրան: Ձեռնտու և եժան ապրանքը թե՛ գրավում և թե՛ շահագրգռում է: Բայց այդ շահից ոգտվում են բոլորը, ովքեր կոռուպցիայով են գնումներ կատարում, անկախ այն բանից — փայլածար մտքրած անդամներ են նրանք, թե՛ վոչ: Վորպէսզի փայլածար չմտցնելը առանձին ոգուտ տեսնա, անդամների համար նշանակում են հատուկ արտոնութիւններ, վորոնցից վոչ անգամ գնողը չի ոգտվում:

Այդպիսի արտոնութիւնները մի քանիսն են և նրանք սովորաբար տրվում են այն անդամներին, վորոնք փայլածարը լրիվ մտցրել են:

Փայերն էլ մի փոքր շահ են բերում: Առեւտրական տարին վերջանալուց և մաքուր շահը պարզելուց հետո, ընդհանուր ժողովը շահից տոկոս է նշանակում փայլերի վրա, — սովորաբար 5 կամ 6 տոկոս, — վորպէսզի կոռուպցիայով մտքրած փողը ոգուտ բերի այնպէս, ինչպէս բանկ կամ խնայողական գանձարկղ մտքրած փողը:

Յերբեմն փայտներին ապրանք գնելիս գեղծ է արվում: Այդ գեղծը ուրբուն 2 կամ 3 կոպէկից ավել չը պետք է լինի: Այդ գեղծը քիչ է աչքի ընկնում, այնպէս վոր ավելի լավ է նյութական շահագրգռութիւնն առաջ բերելու ուրիշ ձևեր գործադրել: Ձևերից մեկն է փայտերներին դիվիդենտ տալը: Բոլոր այն անդամներին, վորոնք լրիվ կերպով մտցրել են իրենց փայլածարները, տրվում են հատուկ գնումների գրքույկներ, վորտեղ նշանակվում են այն բոլոր գնումները, վոր անում է անգամը կոռուպցիայով: Տարվա վերջը՝ ընդհանուր ժողովը ստացած շահերից մի գումար հատկացնում է հոգուտ փայտներին: Յուրաքանչյուր փայտարիւղ կատարած գնումները գրքույկով հաշվում են և ընդհանուր ժողովի նշանակած տոկոսով նրան դիվիդենտ են տալիս: Որինակ, յենթադրենք ընդհանուր ժողովը 3 տոկոս դիվիդենտ է նշանակել: Փայտները տարվա ընթացքում 200 ուրբուն ապրանք է գնել խանութից: Նրան հասնում է 6 ուրբլի, 100 ուրբուն 3 ուրբլի հաշվելով: Դուրս է գալիս, վոր փայտները ավելի ոգուտ է ստանում, քան նրա աված փայլածարն է: Նա մտքրել 5 ուրբլի և ստացել է 6 ուրբլի: Յեթե նույն իսկ նա 300 ուրբուն ապրանք լինի գնած, այդ դեպքում ել նա կրատանա 3 ուրբլի, այսինքն իր ավածի կիսից ավելին: Կոռուպցիայի անգամը գնումները կոռուպցիայով կատարելով շահվում է: Հասկանալի չէ, վոր անդամներին տրվող ոգուտի տոկոսի մեծ ու փոքր լինելը կախված է կոռուպցիայի տարեկան ոգուտից: Յեթե ապրանքները այնքան եժան են ծախվել, վոր կոռուպցիայով քիչ ոգուտ է ստացել, կնշանակի անդամներին ել քիչ ոգուտ կհասնի:

Դիվիդենտը կարող է կամ արվել փայտներին, կամ թե՛ չէ կարելի չէ թողնել կոռուպցիայով իբրեւ նոր փայ: Յերկրորդ ձևն ավելի լավ է: Այդպիսով կոռուպցիայի անդամները իրենց համար խնայում են փող, վորոնցից կոռուպցիայով ոգտվում իբրեւ կապիտալից:

Փայտավճար մտցրած անդամներին պետք է տալ նաև ուրիշ արտոնություններ—այն բոլոր արտոնությունները, վոր հնարավոր են:

Պատահում են դեպքեր, յերբ կոտպերատիվ խանութում քիչ քանակությամբ անհրաժեշտ և շուկայի գնից անհամեմատ եժան ապրանք կա: Նման դեպք պատահել է շաքարի նկատմամբ: Կոտպերատիվում շաքարը արժեք 35—40 կոպ. ֆունտը, իսկ մասնավոր խանութում՝ 80 կոպեկ: Ի հարկե, այդպիսի ապրանքները պետք է բաց թողնել միայն անդամներին:

Կարող է պատահել նաև, վոր կոտպերատիվում լինի ապրանք, վորից մասնավոր շուկայում չլինի: Պարզ է, վոր այդ ապրանքը նույնպես պետք է ծախել միայն փայտերերին:

Կարող է պատահել նաև, վոր կոտպերատիվը գյուղատնտեսական մթերքներ գնելու առաջնություն տա փայտերերին:

Յենթապրերնք կոտպերատիվը նշանակած միջին գնով յուզ է գնում, վորի համար իր արամագրություն տակ ունի 1,000 ռուբ.: Կոտպերատիվը չափից ավելի յուզ գնելու հնարավորություն չունի, իսկ միևնույն գնով լավ յուզ առաջարկողները շատ են:

Այդպիսի դեպքերում նույնպես առաջնություն պետք է տալ անդամներին և մթերքները ամենից առաջ նրանցից պետք է առնել:

Յեթև սպառողական ընկերությունը ունի վարկային բաժին, այդ դեպքում նա պետք է վարկավորի միայն անդամներին:

Այս բոլոր արտոնությունները ցույց են տալիս, թե վորքան ձեռնառու է լինել սպառողական ընկերության անդամ: Գյուղացիները պարզ կերպով կտեսնեն դրա ոգուտը, թեպետ նա յերբեմն շատ չնչին է լինում, և

ուրախությունյամբ կմտցնեն պահանջվող փողը ու կանգամազրվեն: Դա փայլը գանձելու ամենակարևոր միջոցներից մեկն է:

Խոսքով պրոպագանդա մղելը ճիշտ է, անհրաժեշտ է, բայց ավելի լավ ազդեցություն և ունենում դործով արված պրոպագանդան:

Գործունյա, ազնիվ վարչությունը, լավ կազմակերպված գործը, ապրանքների ցածր գները, ազգաբնակչության մոտ կանգնած հասարակական, արհեստակցական և ուրիշ կազմակերպությունների հետ կապ ունենալը, անդամներին առաջնություն և արտոնություն տալը—այն պայմանները, վորոնց կիրառելու դեպքում, փայտավճարներ հավաքելը կհեշտանա:

Վարչությունն իր ամբողջ յեռանդը պիտի թափի, փայտավճարները գանձելու համար: Դրված նպատակին համաուծությամբ ձգտելը ամեն ինչ հաղթահարում է:

Յեվ յեթև գյուղացիները չեն անդամագրվում կոտպերատիվին, չեն մտցնում, կամ ավելացնում իրանց փայերը, դրա մեղքը գլխավորապես ընկնում է թույլ, անընդունակ, կոտպերատիվ աշխատանքներին քիչ ժամանակ նվիրող վարչության վրա:

ՊԱՏԳԱՄ ԿՈՈՊԵՐԱՏՈՐԻՆ՝ ՓՆՏՈՒՐ ՓԱՅԱՎՃԱՐՆԵՐՆ ԱՅՆՊԵՍ, ԻՆՉՊԵՍ ԲԵԶ ՈՒ ՔՈ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՀԱՄԱՐ ՀԱՅ ԵՍ ՓՆՏՈՒՈՒՄ: ԱՅՆ ԺԱՄԱՆԱԿ ԿԸ ԳՏԵՍ ՈՒ ԿՀԱՎԱՔԵՍ ՆՐԱՆՑ:

ՀԱՆՁՆՎԱԾ ԵՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹՅԱՆ

(ԹԱՐԳՍԱՆԱԿԱՆ)

1. Չայանով.— Կոռպորացիայի համառոտ զտանիքաց
2. Մակերովա.— Սպասկոռպորացիայի անցյալն ու ներկան
3. Շալով.— Հաշվապահություն համառոտ ձևերով
4. Կոմանեի.— Ինչ պետք է իմանա ամեն մի բանվոր
5. Կուլբեկ.— Լենինն ու կոռպորացիան

ՊԱՏՐԱՍՏՎՈՒՄ ԵՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

(ԻՃԲՆՈՒՐՈՅՆ)

1. Պ. Փոլան.— Կոռպորատիվի ցավերից
2. Մարգո.— Կինը չեղ կոռպորացիան
3. Գ. Աբով.— Լենինն ու կոռպորացիան (չափածո)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՎԻՐ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱ»-ԻՆ

ՅԵՐԿՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Տարեկան 3 ա. 50 կ.

Կես տարի 1 » 80 կ.

3 ամիս 1 »

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ ԴՈՒՐՍ

3 ա. 80 կողեկ.

1 » 90 »

1 » 10 »

Հասցեն՝ Յերեվան, Շահումյան փողոց № 3 — «Հայկոպ»-ի
լսմբագրություն

63

19

11

24335

ԳԻՆՆ Ե 15 ԿՈՊ.